

egészséges. Csak akkor válik elvéve melankolikussá, ha emlékezik. Verseinek tekintélyes része az emlék és szerelem tájain bolyong, de ennek a tájnak fel-felcsillanó kilátói arra valának, hogy már ez első kötet alapján is széles-skálájú költőt várhatunk, akinek különös hajlama van a realitás és furcsa módon egyúttal a szimbolikus stilizálás iránt is: verseiben a kettő minduntalan átjátszik egymásba a folytonos színváltás élénkségével s azzal a tudatossággal, amely ma minden fiatal költőnket jellemzi:

«A csillagok nagy változást mutattak, földünk örült bolygóként rohant körbe. Hugom hirtelen nagy lány lett s egy este gyerekkori kis poharát eltörte.

«Én utcákat rőttem. A városházán az óralap sárgán gubbasztott. Ócska mutatójára varjú szállt s az időt vágy negyedórával előbbre tőlte.»

Az egész versen végigvillózik ez a költői látás: a képekkel megvilágított valóságélemek az elvont gondolatot szolgálják, ebben az esetben — a nyugtalan és sötét jövő elé néző, elveszett ifjúság megjelenítését. De bárhol lapozzunk bele a kötetbe, mindenütt találkozunk ezzel a sajátosságában is nagy multra visszatekintő, benső-viziós látásmóddal, amely a külvilág tényeit a maga mondanivalójának megfelelően tükörképekben fogva fel, látomást és kissé legendát formál az emlékből, megtölti életteljességgel és áttemeli egy magasabbrendű, költői valóságba. Képein is megérzik ez a hajlam, («Futó felhők közt hátrált a torony, ég kékje utcák közt szivárgott») a külső táj egy jelzőtől, amely kissé ferdébb síkba tolja, belső tájjá változik és ezzel mintegy általánosabb érvényű lesz és megnő. De nemcsak a tájjal van ez így, hanem más-sal is, amint ezt legjellemzőbben a «Kezek» c. versében látjuk. E vers egyetlen és legfőbb mondanivalója: a közösség, pontosabban az a biztonság, amit az egyének a közösség érzete nyújt. Hogyan fejezi ezt ki Szűts László? Kiemel egy részt az egészből és szimbólummá növeszti: kezekről beszél, a mozdonyvezető kezéről, aki nem siklatja ki a mozdonyt, az orvos kezéről, amely nem tévedve állítja össze, a gyógyító receptet —

kezekről szól, amelyek segítenek élni, a munkásemberek erős, megbízható hűségűs kezéről:

«A csillagok hidegen integetnek, sorsom ismerve egyre nehezebb, s most látom csak melegen tüzesedni körülöttem a kezeket.

Mint a hidakon erős korlát, mint az utakra, bámuló ják olyanok ezek a kezek.»

Látható: nem egy önmagát kereső költővel van dolgunk — Szűts László látása és kifejező ereje már megérlelődött és a kötet néhány kiemelkedő verse már tiszta és igazi élményt jelent az olvasónak. Nem kell féltelnünk az önmagába zárkózástól sem, ha szívesen variálja is most még emlékeit, a tollfosztást, az iskolát, a gyerekkort, a faluját, mert ezek a változatokban gazdag tematikájú versek sohasem folynak szét a lokális színek keresésében, hanem mindig az egyetemes felé emelkednek, aminthogy szerelmes verseiben sem annyira egyéni problémáival ismertet meg bennünket, hanem sokkal inkább az otthonra, családi életre vágyó mai fiatalság legjobb vágyait, csendes és tiszta szenvedélyét, minden nehézségen diadalmaszkodó játékoságát és derűjét szólataltatja meg. És van hangja a ma kérdéseéhez is. Egészen véve színes és értékes ez a kis, igénytelennek látszó kötet: figyelemreméltó, máris sokat ért és még többet ígérő költőt ismerünk meg belőle, aki nemcsak komoly mondanivalóval, hanem fejlődésképes formaérzékkel is rendelkezik.

SZABÓ EDE

VERÉNYI JÓZSEF: CSAK EGY PORSZEM. (Versek. Budapest, 1948.)

Verényi József most megjelent versekötete a kritikust valahogy a legnehezebb s a legkényesebb feladatok elé állítja. Nem lehet ebből a verskötetből ugyanis meglátni első olvasásra azt, hogy vajjon e versek írója tehetséges-e, lehet-e további alkotásaitól majd valamit várni, vagy pedig tehetégtelen. A kritikus előtt mindig ez a két véglet áll, mert a költészet kérdésében nincs középút. Verényi verseinek örökös kínlódásszerű alapmotí-

vuma az, hogy érez ugyan átélés élményeket, mindennapos kis történéseket, azonban az igazi, nagy benső élményt talán még életében nem élhette, s szenvedhette. S ez a Verényi-féle alapmotívum kiszélesedik «Csak egy porszem» kötetében s mesterkéltté erőszakossá teszi a verseket. Sokszor úgy tűnik, mintha vergődne s egyúttal követelődzne is azért, amit sem akaratával sem ösztönével nem tud előidézni, s nem bírhat: az ihletettséget. Feltörekvő, szinte sikolszerű érzés árad ki sok verséből. Ez az első lényeges ismerv Verényi verseiben. Másik, ami szintén feltűnő egy ma író költőnél az, hogy versei rendkívül problémátlanok. Dongóról, tűzről és «bitang lovokról» kell ma írni a költőnek? Vajjon ez ma a probléma, s vajjon ez a kor követelménye, hogy ilyen témákról írjanak a költők? Természetesen, hogy nem ez a követelmény, hanem egészen más, amit Verényi e verskötetében még megsejteni, megérezni sem tudott. Verényi kifejezései, — melyek szintén éreztetik költői avatatlanságát — álköltőiek, erőszakosak, világfájdalmas hangulat képeivel keverednek közönséges, mindennapias, elhasznált verssorok. Verényi József «Csak egy porszem» kötete tehát csalódást jelentett azoknak a számára, akik mára már a költőktől nem a subjektív mondanivalót várják, hanem a kornak, az életnek az optimista szemléletét s a valóságnak tudatos ábrázolását.

TASNÁDI LAJOS

SZENES PIROSKA: LESZ-E GYÜMÖLCS A FÁN. (Franklin-Társulat.)

Azt mondhatnánk egyszerűen: a szokásos szerelmi háromszög, fűszerezve egy kis vidéki városi ízzel, de éppen ez a vidéki városi íz, és az hogy éppen az ifjúság problémáját, a jövő kérdéseit érinti, állít meg a könyv mellett bennünket.

Vera, a főhős VIII.-os gimnazista. Polgárleány. Polgári jómódban élő vidéki ékszerész leánya. Környezete: posványos, nagypolgári fényűzés és szórakozások után vágyó, az úri osztály felé kapaszkodó kispolgári környezet. Anyja még most is szép, de kalandjait már föladta. Mostohaapja, Juszuf jobb családból való nyárspolgári bölcsességű és humorú, még közép-

korú férfi. Testvére Lilla szép leány, aki túl van mindenben. A szerelemnek él, de sürgősen és minden áron férjhez akar menni. Vera józan, fiatalon számító, önmagára sokat adó, fölvilágosult gimnazista leány. Aztán ott vannak a gimnazista leányok és fiúk. Dini legfőképpen, akit talán szeret, talán nem, de mindenesetre elhatározták már, hogy összeházasodnak. A szerelmi háromszög harmadik pontja Németh Zoltán, az író és szociográfus tanár, aki csodálatosképpen éppen Verába lesz szerelmes.

Dini és a tanár versenyfutása kezdődik Veráért egészen papírosíjú kalandokon keresztül. Végül is az ifjúság győz, Vera Dinié lesz.

Úgy hiszem ez a tartalom mindent elárul, de mégis utalok néhány jellegzetességre. Szenes Piroska határozottan szeretne haladószellemű lenni. Meg is spékeltte ezt az erősen nyárspolgári történetet haladó szellemű megjegyzésekkel, gondolatokkal életről, ifjúságról, jövőről. Pl. Németh Zoltán tanárról is megtudjuk, hogy sok kellemtelensége volt éppen baloldali gondolkodása miatt, de mindezeknek a regényhez valójában semmi köze. Nem szerves része az egésznek. De még ha az is lenne, furcsa hogy az ifjúság legfőbb képviselője Vera és Dini semmi-féle, sem negatív, sem pozitív vonatkozásba nem kerülnek a haladó szellemmel. Dini egyszerűen korlátolt szellemű, jóképű fiú, aki csak Verával törődik. Utálja a tanárt és — no, mert mégis ifjú — győzedelmeskedik.

Igaz, hogy mindez a 30-as évek elején s egy vidéki város poshadt polgári világában történik s lehetne ennek a társadalomnak célzatos szatirikus, vagy keserű ábrázolása is a maga céltalanságában, pusztulásra ítéltségében, de éppen nem az. A tanár, a progresszivitás képviselője papírosalak.

Egyetlen egészséges fintor e felé a társadalmi életforma felé Sicc kissé félkegyelmű alakja, de a végén — mint szerelmi háromszögeknél szokás, — minden megoldódik. Még Lilla is férjhez megy. Ha nem is a teljes derű az, ami előmlik, — mert Szenes Piroska igénye mégis nagyobb ennél, — bizony nagyon is közel jár a sablonos megoldáshoz. Pedig a probléma, amit a cím is elárul elég érdekes és izgalmas lett volna.

SERES JÓZSEF